

VERESEGYHÁZ VÁROS
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNY

MŰEMLÉKI SZAKTERÜLETI MUNKARÉSZE

Veresegyház, 1930 körül
(helytortenet.com)

2021. augusztus

ALÁÍRÓLAP

Veresegyház város településfejlesztési koncepciójához kapcsolódó
települési örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze

Megbízó:

Veresegyház Város Önkormányzata
Pásztor Béla polgármester
2112 Veresegyház, Fő út 35.

Tervezők:

Dénes Katalin e.v.
okleveles építészmérnök
tervezői jogosultság száma: É 20-0333
műemlékvédelmi szakmérnök
e.v. nyilvántartási szám: 55735991

Budapest, 2021. augusztus 31.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT.....	4
I. A település történeti leírása.....	4
I.1. Történeti leírás.....	4
I.2. A történeti településszerkezet alakulása.....	11
I.3. A történeti tájszerkezet alakulása.....	20
I.4. A történeti településmag.....	22
II. A védett műemléki értékek települési értékleltára.....	25
II.1. A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területek.....	25
II.2. Az országos építészeti örökség elemei.....	25
II.3. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek.....	32
III. Településfejlesztési koncepció várható hatásai.....	32
IV. Nyilatkozat.....	32
V. Irodalom és forrásjegyzék.....	33
V.1. Irodalomjegyzék.....	33
V.2. Forrásjegyzék.....	35

ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

I. A település történeti leírása

I.1. Történeti leírás

Nevének eredete

A település névadása egyházi vonatkozású, ezekben az esetekben elsősorban a templom színéről, alakjáról kapták a helységek a nevüket. Veresegyház a vakolatlanul hagyott, téglából épült vörös színű középkori templomáról nevezték el. A tatárjárás utáni időkben épült templom veres színű kőből rakott falait 2015-ben tárták fel a későbarokk templom felújítása során. A középkori templom egyenes záródású szentélyének (a mai sekrestyében található) maradványa inkább a XIII. század emléke lehet, később nemigen építettek ilyeneket, így Veresegyház temploma már egy évszázaddal korábban állhatott a fennmaradt említéshez képest.

Horváth Lajos helytörténeti írása szerint Veresegyház első okleveles említése 1375-ből való, Szepesi Jakab országbíró Zsidói István fia Domonkosnak Weresegehazi Lack fia Miklós elleni perében elengedi a felperesre kirótt 6 márkányi bírság kétharmadát.

Kiss Lajos etimológiai szótára szerint Veresegyház első okleveles említése „Weruseghaz” ill. „Weresegehaz-i” néven 1399-ből származik. Az oklevél szerint Pásztói János volt országbíró fia, László főesperes biztatására azok tisztartói három Budáról hazafelé tartó jobbágytól két négyökrös kocsit elvett. A vizsgálat során a főesperest Veresegyházán felkeresték, aki ígéretet tett a kocsik visszaszolgáltatására.

A néphagyomány szerint a tatárok vérengzése elől a kőtemplomba menekült lakosok vérétől vereslettek a falak, ezért hívják a helységet Veresegyháznak. Ennek variációja, hogy a dűlaskor csak egy ház maradt volna meg, aminek szintén vereslett a fala a vértől. Ez a változat az egyház, azaz „templom” jelentésű szót egyetlennek értelmezi tévesen.

*Veresegyház 1715-ben vésett pecsétje,
szőlőfürt alatt csoroszlya és ekevas
[HORVÁTH 1977 – 83. p.]*

Veresegyház címere

A város XXI. századi logója

Őskor

Veresegyház környéke a legrégebb időktől fogva lakott volt, területén az emberi élet nyomai az újabb kőkorszakkal kezdődnek a Kr.e. 4-5. évezredben. Az újkőkor középső szakaszából (kb. Kr.e. 3000-2800) származó, az Álomhegyen előkerült agancskapa a földet művelő és gabonát termeszto vonaldíszes kerámiakultúra népeinek jelenlétére utal. A környék őskori leletanyagát egy Závodszy nevű őrszentmiklósi, majd valkai jegyző gyűjtötte össze.

A késő rézkorban, az úgynevezett péceli kultúra népének (Kr. e. 2100-1900) egyik telepe a veresegyházi Nagyföldeken volt. Az ásatások során apró kagylóhéj halmok, a tűzhelygödrök környékéről étkezési hulladékok, valamint egy egyfüles és meglehetősen hasas, bordázott 2-3 literes korsó került elő.

Veresegyház területén csak kevés bronzkori emléket találtak, de közvetlen környezetéből olyan nagy tömegű bronzkori lelet áll rendelkezésre, mely rendkívül sűrűn lakott területről tanúskodik.

A vaskorszak (Kr.e. 700 kezdete) kevés nyomot hagyott a területen, ekkor a kelták oszkusz törzse élt itt.

Ókor, római kor

Időszámításunk kezdetén a területet valószínűleg a Kárpát-medencébe keletről érkező szarmata lovaspásztorok népének jazig törzse lakta. Az akkori települést és a jazigokat a Csörsz-árok, egy hatalmas gát-árok építmény védte meg a római hódítástól. Az erdőség és az óriási kiterjedésű legelők kedvező teret biztosítottak a vadászó-halászó, kisebb mértékben állattenyésztő nép életének. Az Álomhegyről felszínre került római pénzek valószínűleg hadjáratból vagy kereskedelemből származnak. A Kr.u. 100-150-ből előkerült előkelő szarmata nő pompás sírmellékletei azt bizonyítják, hogy Veresegyház földjén egy szarmata törzsfőnök családja temetkezett.

*Római cserépedényből készített
orsógomb [MESTERHÁZY 1983]*

*Veresegyház, Ivacs 3.ház ásatása
[MESTERHÁZY 1983]*

Népvándorlás kora

Kr.u. 376-ban a jazigokat még itt találták a hunok, majd Attila hun király halála után északról herulok és longobardok özönlöttek be.

I.sz. VI. század második felétől avar állam létesült a területen. A Fürdő utcában avar nemzetségtől sírját tárták fel, az Arany János utcában avar soros temetőre bukkantak, az Álomhegyen két öntött csüngő tokos ékszer került elő. Az avar évszázadok további két emléke a váchartyáni körsánc („Várhegy”) és a szadai „Várdomb”.

A IX. század első évtizedében Nagy Károly frank seregei döntötték meg az avar államot. Az uralom ezután a bolgárok és a morva szlávok közt oszlott meg a magyarok honfoglalásáig.

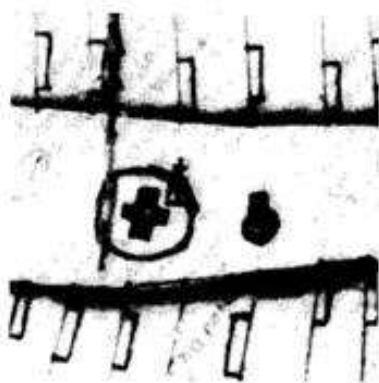
Honfoglalás kora

Pest megye területét az Árpád törzsének legkiválóbb nemzetsége, a Megyer vagy Magyar nemzetség szállta meg. Veresegyházról 2 km-re Csomád községben teljes fegyverzetű honfoglalás korabeli lovast találtak.

A magyarok megtelepedése a mai Veresegyház területén nem bizonyított. A X. században alakulhatott ki ma már nem létező Ivacs falu is, mely legkésőbb Szent István korában már bizonyosan létezett és templommal is rendelkezett. Az egykori falu emlékét a hasonló nevű vasútállomás őrzi.

Árpád-kor

Az Árpád-korban Veresegyház határában a Folyás-patak és a Sződ-Rákos-patak összefolyásánál alakult ki Ivacs falu. A falunév egyes források szerint tisztafás-helyet jelöl, más forrás szerint nevét első birtokosáról kapta. Ivacs a X-XV. században lakott volt, jobbágysága földművelésre és állattartásra alapozott gazdálkodását kiegészítette a halászat is. 1241. március 17-én a Sejbán kán vezette tatár sereg elfoglalta és elpusztította, de végleges elnéptelenedése 1390-1430 közé tehető. Újra települése a tatárjárás után kezdődhetett meg. Mesterházy Károly az 1970-es években feltárta Ivacs falu 1270-es években épült, egyenes szentélyzáródású, egyhajós és a későbbiekben hozzá épült toronyból álló templomát. A templom törmelékei közül előkerült Károly Róbert király 1338-ban vert ezüstje, valamint edénytöredékek, a jellegzetes kihajló peremű, hullámos és vízszintes vonalakkal díszített bográcsok, köcsögök, bögrék, fazekak, és egy kőből faragott mozsár.

*Veresegyház középkori templomának ábrázolása a XVIII. sz. első feléből
[VPGL 91.; HORVÁTH 1977]*

*A középkori templom feltárása
[<https://archeologia.hu/mumiak-a-keresztbe-epített-templom-alatt>]*

A török hódoltság előtti időszak (XIV-XV. század)

Az 1375. évi oklevél szerint „Wereseghaz” a Rátót nemzetségből leszármazott családok birtokában volt.

Regionális központi jellege legelőször a váci egyházmegye szervezetén belül mutatkozott meg, a XIV. század végén a főesperesség székhelye.

Az Anjou-korban épített halastó (Öreg-tó) első okleveles említése 1430-ból származik, ekkor nádas halastóként Lábas-tó néven említik. Tulajdonosai Machalfalvy Ryhel Péter és felesége, Katalin. 1435-ben a település már a Lack család birtokában volt. A tó 1465-ben a Rozgonyiak birtokába került, majd a XIX. századig a nagyváradi káptalan és a váci püspök tulajdona.

A 1457-ben V. László király Guthy Ország Mihálynak adományozta a település nagy részét, ebben az időszakban a környék falvai gyorsan fejlődtek. Egy 1492-ből ismert dokumentum említi először Veresegyház falu tornyos kőtemplomát és két malmát is.

1495-ben a Váradi káptalan kezébe került a település. Lázár diák 1510-1520 között készült térképén is szerepel, mint a Gödöllői-dombság északnyugati részének települése.

Török uralom

1526-ban a mohácsi csatavesztés után, majd az elkövetkezendő években a török csapatok többször is feldúlták a környék településeit. Buda 1541-es elestét követően Veresegyház és környéke tartósan betagolódott a hódoltság területébe, a ház birtokok közé nyert besorolást. Ezekben az évtizedekben vált általánossá a kettős adóztatás gyakorlata is. A település a váci püspökség elvi fennhatósága alá került, de szerepelt a török timár birtokok jegyzékében is, és a Váci református egyházkerület megalakulásával egy újabb felettes hatóság is létesült. Veresegyház a török hódítás elején lakott maradt, bár a környéke sokat pusztult. Az un. tizenöt éves háború (1593-1606) idején elmenekült innen is a lakosság és csak az 1620-as években tért vissza.

Az újraéledt falu ekkor már a református hitet követte, a térségben főleg Szegedi Kiss István hatása kiemelhető. Egy 1631-es adat szerint református tanítás volt a községben.

1638-ban megalakult Pest megyében a parasztvármegye, ennek egyik körzetének székhelyévé vált a falu. Az 1655. évi pozsonyi országgyűlésen szóba kerültek Veresegyház és Szada református lakosságának sérelmei is (a váci püspök igyekezett megakadályozni a református lakosság szabad vallásgyakorlását), de érdemi előrelépés nem történt.

A török alóli felszabadulás éveiben (1686-1690) ismét elnéptelenedett Veresegyház és csak lassan éledt ujja. Az első névszerinti magyar összeírásra 1699-ben került sor.

Lázár diák térképe, Tabula Hungariae, 1528 előtt

A reformátusok XVII. századi török tálja
[HORVÁTH 1977 – 59. p.]

A XVIII. század

1703-ban a kurucok elfoglalták a környéket, 1705. július 6-10. között Veresegyházon táborozott II. Rákóczy Ferenc 8000 főből álló seregével. A kurucmozgalom bukását követően császári katonákat szállásoltak be a helyi lakossághoz, akikkel többször is atrocitásba keveredtek a helyiek.

1715-ben lezajlott az úrbéres népesség első országos összeírása, ekkor 47 adóköteles magyar háztartást írtak össze, 1720-ban már 80-at.

A XVIII. században több alkalommal is súlyos pestisjárvány söpört végig a településen, ezt csak az 1740-es évektől sikerült megfékezni. Ugyanekkor zajlott le az utolsó veresegyházi boszorkányper is.

1777-ben Migazzi Kristóf váci püspök az egykori középkori templom részbeni bontásával és felhasználásával felépíttette a Szent Erzsébetnek szentelt templomot.

1783-ban a helytartótanács engedélyezte Szada és Veresegyház protestáns lakossága számára a szabad vallásgyakorlást. Így 1784-ben felépült a reformátusok temploma, mely elé 1811-ben tornyot építettek.

1794. április 14-én az iskola és a szomszédságában álló lakóépület leégett. Fabriczius József tanító a diákokat kimentette, ám a felszerelés kimentése közben a beomló tető maga alá temette.

Vályi ország leírása szerint Veresegyház földesura a váci püspökség, lakosai reformátusok és katolikusok, határa középsterű, bora jó.

A XIX. század

A XIX. század első felében a váci járás egyik körzetének székhelye Veresegyház, Fáy András szolgabíróként 1812-1818 között élt itt és többször itt találkozott Kölcsey Ferencel és Szemere Pállal. 1817-ben Veresegyházon született Peterdy Gábor, aki 1848. október 3-án Székesfehérváron sikeres népfelkelést szervezett a horvát helyőrség ellen. 1847-ben súlyos károkat okozó tűzvész pusztított, ugyanezen évben átutazott a településen Petőfi Sándor. Az Isaszegi csatát követően itt pihent meg Húsvétkor Damjanich János hadteste.

1848-ig a váci püspökség és a nagyváradai káptalan volt a helység földesura.

Az 1850-es években többször is kolerajárvány pusztította a lakosságot.

1864-ben megszületett a jobbágyfelszabadítást véglegesítő egyezmény a helyi lakosság és a váci püspökség között, megtörtént a tagosítás. 1871-ben és 1892-ben tűzvész pusztított.

Az 1870-es években a Margita, a Csatár, az Öreghegy és a Hársas hegy területén a főváros lakosai közül többek birtokoltak itt saját szőlőt, melyet „csinos lakokkal látnak el.”

Az 1880-as években a filoxéra járvány a korábban jelentős bortermelő ágazatot szinte teljesen megsemmisítette. A század végén a parasztság föld nélkül sínylődő tagjai tömegesen kértek kivándorlási engedélyt Amerikába, havonta 40-50 ember hagyta el Veresegyházát.

Vízimalom, 1916.
[Zempléni Múzeum - 0112679]

Régi beépítés
[darabanth.hu - 21843]

Lakóház
[HORVÁTH 1977 –
154. p.]

A XX. század

1911. szeptember 2-án indult meg a villamos vontatású vasút Rákospalota – Újpest – Veresegyház – Vác között Veresegyház – Szada – Gödöllő kitérővel. Ez volt az ország legelső villamos vasútja, melyet Veresegyház lakóterületének déli és keleti peremén vezettek el. A település közlekedése a vonal kiépítésével igen nagyot fejlődött.

A vasútvonal mellett 1922-ben Dr. Szász Gézané felépíttette az Anna-gőzmalmot. A korszerű gőzmalom nem volt riválisa az akkor még a tavakon működő vízimalmoknak.

Az Andrássy úton a két világháború között Baptista Imaház épült. 1925-ben megalakult a Veresegyházi Tórendező és Fürdő Egyesület, majd 1928-ban társadalmi erőből megnyílt a tavon a strandfürdő. 1927-ben felépült az evangélikus templom a Nap utcában, majd 1936-ban a Szent Erzsébet Iskola a Fő úton, a katolikus templom közelében.

A II. világháború eseményei Veresegyházát sem kerültk el. Munkaszolgálatosként itt dolgozott Radnóti Miklós, Vas István és Szép Ernő.

1956-ban kivált az Erdőváros nevű külterületi lakott rész, és önálló községgé szerveződött Erdőkertes néven.

1967 óta várja a lakosságot a Köves utcai Váci Mihály művelődési ház.

A Fő út menti Fabriczius József Általános Iskola 1969-1971 között épült fel.

Veresegyház 1970. április 1-jétől nagyközség. Ugyanezen évtől a Veresegyház – Szada – Gödöllő leágazáson megszűnt a vasúti közlekedés.

1985-ben nyitották meg a Fő út 32. alatti postaépületet.

Az 1990-es évek elején készült el az általános rendezési terv és indult el a területfejlesztés. Ekkor alakultak ki az új településrészek (Ligetek, Csonkás – 1994), és megkezdődtek az egészségügyi, köznevelési épületek fejlesztései.

1992-ben tárták fel a hévizet, amelyet a város termálfürdő létesítésével hasznosít, illetve intézményeinek fűtésére is felhasznál.

1994-ben nyitotta meg kapuit a Gyermekliget, és a Széchényi téri óvoda.

A katolikus templom mögötti területen 1996-ban állított a település emléket a II. világháború emlékére. A terület rendezésével hangulatos városi tér alakult ki.

1998-ban adták át a Patak utcai medveotthont, majd 2000-ben elkészült a farkas kifutó is. Veresegyház Önkormányzatát 1998-ban a településfejlesztésért adományozott Hild-díjjal tüntették ki.

A település 1999-ben vált nagyközségből várossá, majd 2004-ben kistérségi központtá.

Veresegyház vasútállomása 1911-ből a villamos helyiérdekűvel. [képeslap - <https://bpxv.blog.hu/>]

Községház, 1911. [Zempléni Múzeum, 0112667 korabeli képeslap]

A XXI. század

A 2000-es évek elején épül fel az Andrássy úton az új baptista imaház. 2003-ban adták át a tornateremmel és uszodával is rendelkező Mézes-völgyi általános iskolát. 2006-ban avatták fel a református templom előtti téren az 1956-os emlékművet.

A Fabriczius József Általános Iskola épületét több ütemben felújították és emeletráépítéssel bővítették. A kerámia díszítőelemek, és téglaburkolat kedvezően alakította a szocializmusban épület iskola arculatát.

A városközpontot 2006-ban adták át, a Szabadidős és Innovációs Központot köztéri alkotásokkal gazdagított városi tér veszi körbe.

Az egykori Szent Erzsébet Iskola és kántorlakás (Fő út 89-91.) helyén 2015. május 23-án került sor a Szentlélek templom alapkövetételére. Az új katolikus templomot 2016. május 14-én a váci püspök szentelte fel.

A város a XXI. században is dinamikusan fejlődik, újabb középületekkel gazdagodott, megújult a városközpont és a fő tér, önkormányzati lakásokat húztak fel, a művelődési házban színházat alakítottak ki, a várost nagyvállalatok választják üzemeknek helyéül, a Medveotthont és a termálfürdőt hétvégenként százak látogatják.

A város az elmúlt két évtizedben különösen látványos fejlődésen ment keresztül, ami jelentős új lakóterületek kialakulását, valamint az ipari-gazdasági területek nagyarányú bővülését eredményezte. Veresegyház kedvelt agglomerációs lakóhellyé, illetve az északkeleti agglomerációs térség számottevő ipari, gazdasági településévé vált. Az egységes arculatú, értékálló, élhető agglomerációs település vonzó és népszerű az itt élő és letelepedni szándékozók számára.

Szentlélek templom

Mézesvölgyi általános iskola

I.2. A történeti településszerkezet alakulása

Veresegyház szerkezeti magja a tatárjárást követő időszakban alakult ki. Az apró szórványokból álló kis településrészek lassú összeépüléséből halmazfalú jött létre. A két fő falumagot – Fővég és Alvég – a szabálytalan alaprajz, zsúfoltság, a minden rendszer nélküli beépítettség, a zezugos és szabálytalan építkezés jellemezte. Az egykori ősi halmazfaluban a telkek nagysága és elhelyezkedése szabálytalan, valamint az épületek tájolása is változó. A lakosság nem előre kimért utcákba települt, az utcák csak a házak későbbi bekerítése folytán alakultak ki. A település határáról egy a XVIII. században készült térkép ad információt, melyről a templom és az épületek tömegét olvashatjuk le elsősorban.

Veresegyház és Szada határának térképe, XVIII. század [VPGL 65]

Az I. katonai felmérésen (1782-1785) megfigyelhető az eredetileg keresztutas, orsós falu, a mai Fő út, Andrásy út és Mogyoródi út kereszteződésében. A Fő út a katolikus templom magasságában kiszélesedik, az Alvég és a Fővég megközelítően egyenlő távolságra van a középkori templomtól. Alvég és Fővég területét a szalagtelkes elrendezésű Fő út köti össze. A XVIII. században Alvég területén már kialakultak az utcavonalak, Fővég tekintetében nem mutat utcákat a térkép. A település beépített területe ekkor északon a Huszai utca, délen a Huszár utca, keleten a Pázmány utca vonaláig terjedt. A térképen a két fő keresztező útja mellett felismerhető az Újiskola utca szalagtelkes beépítése, a Jókai utca, Ráday utca és a Pázmány utca, északon a Bánóczi utca. Az utcák mentén fésű beépítésben kőből épült hosszházak sorakoznak. A Sződrákosi-patak mellett réteket, a beépített területek mentén fasorokkal határolt kertet ábrázol a térkép, az Öreg-hegyen pedig kiterjedt szőlőhegyet láthatunk, melytől északkeletre erdős terület található.

Első katonai felmérés, Magyarország (1782-1785)

Az I. katonai felmérésen kívül a XVIII. századból további két, a település belterületét ábrázoló térképről is megismerhetjük ekkori kiterjedését. A Váci Püspöki Gazdasági Levéltárban fennmaradt mindkét térkép a számozott beltelkeken az épületeket is ábrázolja, a térképeken az északi irány a lap bal felső felé mutat. Az egyik térképen a váci és a váradi püspök területei is jelölésre kerültek. A térképeken a település kiterjedése közel azonos az I. katonai felmérés térképén ábrázolt kiterjedésével.

Mindkét térképen jól beazonosítható a Fő utca teresedésében felépült római katolikus templom, a katolikus temető és a Fő utca menti szalagtelkeken a hosszházak. A Fő utca mellett a Bánóczi utca, Ráday utca, Batthány utca – Pázmány utca vonala a Petőfi utcáig, valamint az Újiskola utca nyomvonala már kialakult.

A színezett térképen már Fővég területe is ábrázolásra került, a Bánóczi utca folytatásaként a Luther utca, a Huszai utca és a Bercsényi utca nyomvonala is kialakult. Fővég és Alvég utcáinak nyomvonal, az egykori telekosztás ma is szinte a XVIII. században kialakult állapotában található.

Veresegyháza belterületi térképe, XVIII. század [VPGL 86.]

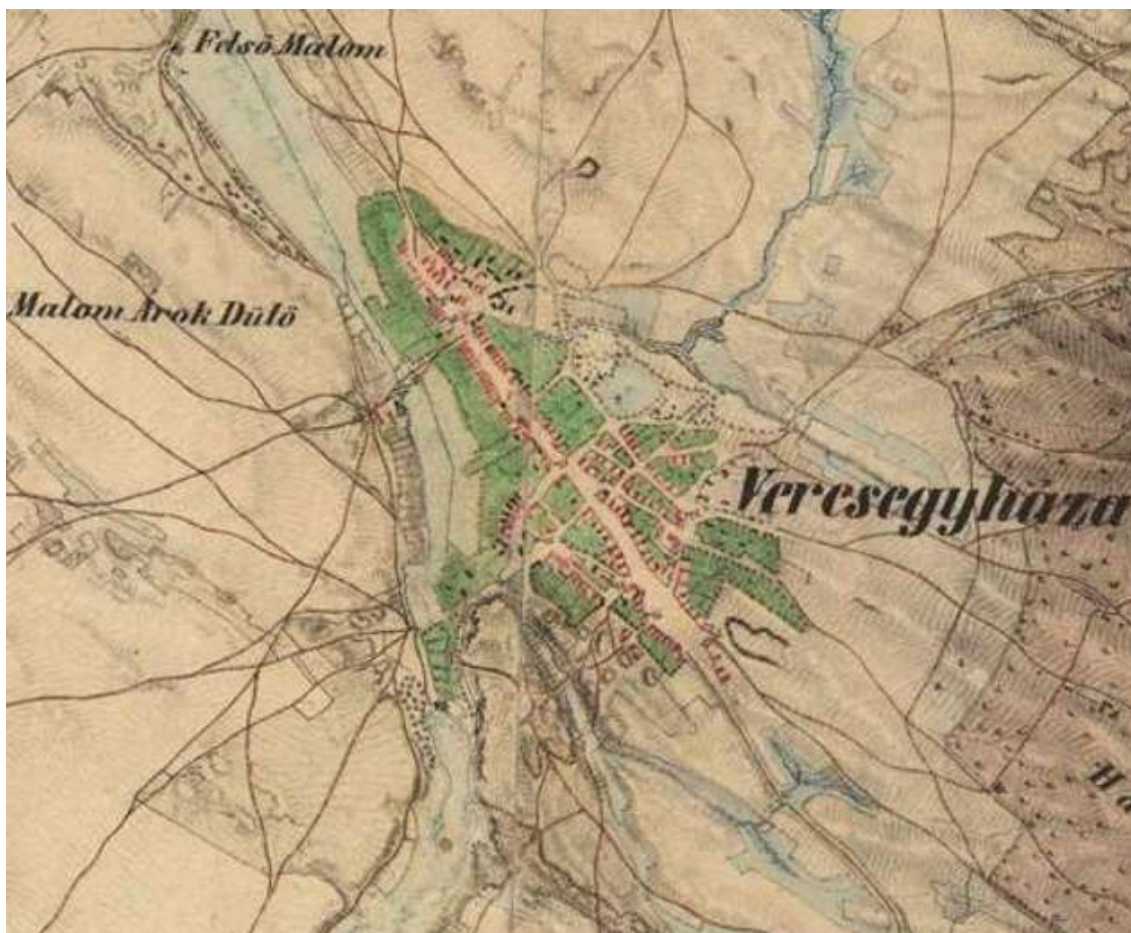

Veresegyháza belterületének térképe, XVIII. század [VPGL 91.], váci (rózsaszín) és a váradi (szürke) püspöki birtokai

A II. katonai felmérés (1819-1869) térképén a falu kiterjedésében a Fővég és az Andrássy út mentén mutat növekedést. A pontosabb ábrázoláson már határozottabban kirajzolódnak az utcák, teresedések. A kialakult Fővég beépítése már jól felismerhető. A térkép mutatja az útmenti keresztek, a Batthyány utcai temetőt, a Sződ-Rákos patakon három vízimalmot is. A Fő utca mentén több gémeskút is állt. Újabb utcák ismerhetők fel, úgymint a Batthyány utca, Óvoda utca, Temető utca, Hajnal utca, a Petőfi utca és a Csokonai utca kezdeménye. A Fő úton újabb teresedés jön létre, a mai Fő tér magasságában. A Jókai utca és a Kálvin utca menti területek beépültek. Az utcák menti kőépületek mögött jelöli a térkép a faszervezetű gazdasági épületeket is.

A korszakból fennmaradt az 1864-ben készült Veresegyház Helység tagosított határának térképe. A térképről a katonai felméréshez képest részletesebben ismerhető meg a település XIX. század végi állapota, mivel a térkép a telekhatárokat, az épületeket és a helyrajzi számokat is feltünteti. A XVIII. századi belterületi térképeken ábrázolthoz képest Alvég keleti részének beépülése figyelhető meg. Kialakult az Andrássy út keleti végének beépítése, egyértelműen felismerhető a Tompa Mihály utca és a Hajnal utca is. A Fő utca és a Sződ-Rákos patak ága közötti rész is kialakult. De Fővég területén is megfigyelhetők változások: a Huszai utca északi része is beépült, és megjelent a Bercsényi utca déli része, egyelőre még zsákutcaként.

Az 1872-83 között készült III. katonai felmérés szerint a beépített terület nem nőtt az előző katonai felméréshez képest. Az utcahálózat megegyezik a korábbival. A térkép már jelöli a református templomot is (bár az már az I. katonai felmérés idején is állt) és református temetőt az Andrássy út északi végén. A patak mentén látható a Felső-, Középső- és Alsó-malom épülete. Az Öreg-hegyen megjelennek az első villaépületek.

Második katonai felmérés, Magyar Királyság (1819-1869)

Veresegyház Helység tagosított határának Térképe (1864) [PML IV. 165. d. (PMU) 191]

Habsburg Birodalom - Kataszteri térképek, Veres-Egyháza 1883.

Az 1864-ben készült tagosított határ térképe után körülbelül húsz évvel később, 1883-ban készült Habsburg-birodalom kataszteri térképen a változás nem jelentős, falu kiterjedése nagymértékben nem nőtt. A kialakult utcák mentén – főként a belterületek szélén – az épületek száma nőtt, főként a Luther utca déli oldala mentén, az Andrassy út keleti, a Kálvin utca és a Fő út beépítése déli irányban folytatódott. A térképen az egykori községháza épülete látható a Fő utca és Bánóczi utca mellett, és a református templom tornya is ábrázolásra került. A kataszteri térkép utólagos bejegyzésekkel ábrázolja a vasútvonalat és a Mézes-völgy és a Petőfi utca és a vasút közötti területek tervezett településszerkezetét, a közel téglalap alakú és azonos méretű telkekkel, és az egyenes vonalvezetésű utcákkal. A Mézes-völgy területén felismerhető a Kinizsi utca, a Szabadság utca, Virág utca, Kiss utca, Hajdi és Béke utca.

1941-ben készült el Magyarország katonai felmérése, melyen megfigyelhetők Veresegyház újonnan beépített lakóterületei is, úgymint a Mézes-völgy, Laposok és Táborhely első tervezett utcavonalai. A térképen kirajzolódik az 1911-ben indult Rákospalota – Vác vasútvonal nyomvonala is, valamint az azóta megszüntetett Veresegyház – Szada – Gödöllő kitérő. Szintén látható az 1956-ban önállósult Erdőkertes (Erdőváros) területén működő téglagyár vasúti bekötése is. A térkép szimbólumokkal ábrázolja a Fő utcai római katolikus templomot, a Kálvin téri református templomot és az 1927-ben a Nap utcában felépült evangélikus templomot is, valamint az útmenti kereszteket és a temetőt. A vasút mentén az Anna-gőzmalom, de az felső- és a középső malom is működött még ekkor.

Az 1972-ben készült légifelvételen már nemcsak a telekosztás és utcahálózat, hanem az épületek tetőformáját és ezáltal tömegalakítását is megismerjük. A légifelvételen látható a beépült Mézes-völgy, valamint Táborhely területének Tél utca és Patak utca közötti, a Tó utca és Börzsöny utca közötti beépített területek. Megkezdődött a Mogyoródi utca – Anonymus utca – Patak utca – Dévér utca által határolt terület beépítése is. A Széchenyi-domb és az Öreg-hegy terület még beépítetlen volt, csupán a Csokonai utca északi végén voltak lakóépületek, az Öreg-hegyen egy-két villaépület állt.

A következő térképi ábrázolás az 1975. évi topográfiai térkép, melyen már megfigyelhető a XX. század első felében parcellázott területek beépítése. Teljes mértékben beépült a Mézes-völgy területe, a Széchenyi-domb és Öreg-hegy lejtői, a Laposok, Ivacsok és Táborhely területei. Az újabb beépítéseknél az utcák vonalvezetése szabályos, a telkek nagyjából azonos nagyságúak, általában oldalhatáros vagy szabadonálló beépítéssel. A régi településmag utcavonalai nagyrészt a korábban kialakult állapotban maradtak meg.

A katonai felméréseken is látható két településmag, Alvég és Fővég utcaszerkezete megőrizte a XVIII-XIX. században kialakult szerkezetét, halmazfalu jellege ma is látható.

Veresegyház belvárosi területe hagyományos szerkezetű, azonban a XX. századi és a 2000-es évek eleji parcellázások és a lakóterületek zöme tervezett szerkezetű település. A kialakult telekstruktúra rajzolja ki a szerkezeti eltéréseket, a hagyományos telekszerkezet mellett jól megkülönböztethető az új tervezett, hálós rendszerű telekosztások. A város hagyományos és újabban kialakult részei szerkezetileg nem különülnek el egymástól markánsan, mégis jól megkülönböztethető az újkori településmag és a XX. század óta beépült területek.

Harmadik katonai felmérés, Habsburg Birodalom (1869-1887)

Magyarország katonai felmérése, 1941.

Légifelvétel, 1972 [Lechner Nonprofit Kft., fentrol.hu - 0130_8458]

Légifelvétel, 1972 – az Öreg-hegy területe [Lechner Nonprofit Kft., fentrol.hu - 0130_8471]

Veresegyház topográfiai térképe, 1975.

Ligetek és Csonkás tervezett településszerkezete [google.hu/maps]

I.3. A történeti tájszerkezet alakulása

A város a Gödöllői-dombságon terül el, a Cserhát közelében, délre a mogyoródi Gyertyános, a főti Somlyó és a csomádi Magas-hegy, keletre és északra a Margita, valamint az Öreghegy határolja. Tőle északnyugatra az őrbottyáni Örhegy, majd a váchartyáni Várhegy látható. Hideg vizű tavát a Szentjakabi pusztán eredő Szód-Rákos patak táplálja. A Szód-Rákos-patak vízrendszere már az őskortól megélhetést biztosított az idetelepülő népeknek. A település közepén duzzasztással kialakított tórendszer meghatározó eleme a városnak. 1985-ben a tavak – Malom-tó, Ivacsi-tó, Pamut-tó – megyei védeltséget kaptak. Fényes Elek ország leírása szerint a központtól délkeletre található Öreg-hegyen egykor híres fehér bort termeltek. A szőlővel beültetett dél-nyugati lejtőket már az első katonai felmérés (1782-1785) is ábrázolja, és az 1865-ben készült határterkép is feltünteti. A település belterülete a XVIII. században a Fővég és az Alvég területére terjedt ki. A település északi, észak- és délnyugati, déli határában szántóföldek, keleti és délkeleti határában legelők (ma Erdőkertes területe) voltak, a Gödöllő felől az Öreg-hegyi szőlők és a legelő közötti területet nagy egybefüggő erdő borította. A mezőgazdaság három fő ága a szemtermelés (árpa, köles, zab), a rét és legelő gazdálkodás, valamint a szőlőtermesztés volt. A falu határában szénégetést folytattak, a Szadáról Fótra tartó út keleti oldalán már 1658-ban és utána többször is említik a Szénégető nevű helyet. A település a XIX. végéig lassan terjeszkedett, Öreg-hegyen ekkor már megjelentek az első villaépületek. A patakok mellett három vízimalom működött. A falu továbbra is mezőgazdasággal foglalkozott. A váci püspöki majorság szántóföldjeivel, erdeivel, de legfőképpen juhászatával a szabadságharc után is fennállt. Az 1883. évi kataszteri felmérés dűlőnevei árulkodnak a természetett növényekről: Káposztás-dűlő, szőlő.

A XIX-XX. századforduló iszonyú földínsége Amerikába vándoroltatta a veresegyháziak egy részét. A XX. század közepétől a főváros ipara felszívta az addig földművelésből élőket, másrészt a külterjes kertészkedésben találták meg Veresegyház földművelői a boldogulás új lehetőségeit. A XX. század első felében parcellázták fel a Mézes-völgy területét, a Széchenyi-domb és Öreg-hegy lejtőit, az 1956-ban kivált Erdőkertes területét, majd az 1970-es évektől épült be a Laposok, Ivacsok, a Tópart, Revetek és Táborhely területei. A beépült településrészek (Malomközi-rétek, Mézes-völgy, Laposok, Táborhely, Öreg-hegy és Revetek) egyre több területet vettek el a rétek, szántók területéből. Mára az eredetileg nyaraló- és üdülőépületek lakóterületté alakultak át.

Az 1990-es években elkészült szabályozási tervnek köszönhetően tovább terjeszkedett Veresegyház beépített területe. A város nyugati részén található a dinamikusan fejlődő Ligetek és Csonkás területe, keleten a Harmatok és a Hegyek beépülő lakóterületei. Az ipari területek kialakításával a város mezőgazdasági termelése szinte megszűnt. A város keleti határában lévő jelentős erődterület megmaradt, valamint a Medveotthon körül és Ivacsokon található nagyobb erdőfoltok.

Pamut-tó

Malom-tó [Civertan]

Az Öreg-tó lápjai

Veresegyház határtérképe településfolttal (XVIII. század) [VPGL 84]

Veresegyház határának térképe településfolttal (1865) [VPGL 133]

Veresegyház Helység tagosított határának Térképe (1864) [PML IV. 165. d. (PMU) 191]

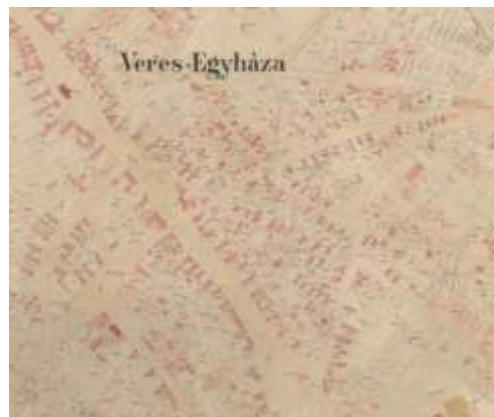
I.4. A történeti településmag

Veresegyház két ősi településmagja – Fővég és Alvég területei – a tatárjárást követő időszakban alakult ki. Az apró szórványokból álló kis településrészek lassú összeépüléséből halmazfalú jött létre. A két fő falumagot a szabálytalan alaprajz, zsúfoltság, a minden rendszer nélküli beépítettség, a zegzugos és szabálytalan építkezés jellemezte. Az egykori ősi halmazfaluban a telkek nagysága és elhelyezkedése szabálytalan, valamint az épületek tájolása is változó. A lakosság nem előre kimért utcákba települt, az utcák csak a házak későbbi bekerítése folytán alakultak ki. A két településmag területe máig jól elkülöníthető, és ma is felismerhetők jellegzetességeik.

A két településmag a város észak-déli közlekedési útvonala, a Fő út mentén alakult ki, Fővég az északra és Alvég a déli részen. A település mai központja a Fő utca és a rá merőleges Mogyoródi út mentén található négy meghatározó teresedéssel. A Fő út kiszélesedésénél áll a római katolikus templom, tőle délre található a II. világháborús emlékmű, mely térhez az új katolikus templom is csatlakozik. A Szabadidős és Innovációs Központ, a Városháza és a Kistérségi Központ épületeivel körülvett Fő tér a város legfontosabb kereskedelmi és szolgáltató központja. Az egyedi arculattal rendelkező többszintes épületek, a rendezett tér sajátos hangulatot kölcsönöz a városközpontnak. A városközpont másik fontos tere a Kálvin tér a református templommal és iskolával, valamint kicsit távolabb a Mézes-völgyi általános iskolával. A Fő úttól keletre, Alvég területén található a megújult Petőfi tér.

Kataszteri térkép, Veresegyház térképe 1883.

Kataszteri térkép, Veresegyház térképe 1883.

Fővég helyi védelem alatt álló területe

Alvég helyi védelem alatt álló területe

Fővég

A Vác felé eső dombos területen, a Kis-pataktól északra található az egykori településmag, az úgynevezett Fővég. A Bercsényi utca, Luther utca és a Fő út által határolt háromszög dombos területén az egykor apró szórványok lassú összeépülésével jött létre a halmazfalu. A Fővég területe jellemzően falusias, fésűs beépítésű, oldalhatáron álló hosszúházakkal. Területén még megfigyelhetők a patakig érő szalagtelkek, középső területére az aprótelkek jellemzők. Az épületek általában földszintesek, az utcára merőleges gerincű nyeregtetővel fedettek. A hosszúházak jellemzően tornáccal készültek, az utcai homlokzat felé a tisztaszoba két álló téglalap alakú, osztott üvegezésű ablaka tekint. Anyaghasználatára a cserépfedés, vakolt homlokzati felületek a jellemzők.

A XX. század végén az ősi településmag területén is megjelentek a sátozott épületek, mélyebb előkertekkel, így a Fő utca képe nem mutat egységes látványt. Szerencsére azonban az épületek nagy részének tömegalakítása még őrzi az eredeti beépítés jellegét, bár sok épületet átalakították vagy elbontottak és mára egy-két tetőtér is beépült.

A Fővég területét a Fő út 129-147. és 126-138/b., a Bercsényi utca 1-17., Huszai utca 1-17. és 2-10., Luther utca 1-9. és 2-8. alatti ingatlanok területe jelenti, mely terület helyi területi védelem alatt áll.

A Fővég területén található Luther utca 2. alatti tájház, az egykori Lassú ház helyi egyedi védelem alá helyezése 2021-ben történt. Az épület viszonylag nagy mértékben őrzi a történeti Fővég településmag beépítési jellemzőit, a népi tárgy- és gazdálkodási kultúra nyomait. A földszintes, „L” alaprajzú, nyeregtető, cseréppel fedett hosszúház. Keleti, utcai homlokzata teleoromzatos, két egyenes záródású, állótéglány alakú hatszemes ablakkal és vakajtóval. Déli, udvari homlokzata és az udvari szárny keleti homlokzata fa oszlopos tornáccal épült. Az épület az egykori Fővég jellegzetes beépítését idézi.

Több épület őrzi még építéskori tömegét, azonban a homlokzati nyílászárókat kicserélték, így az arányok eltorzultak. A Luther utca 4. szám alatti beépítés már az 1883. évi felmérésen is szerepel, azonban az épületek romos állapota, és a szabályozási vonal miatt fennmaradása nem valószínű. A Luther utca 3. szám alatti kétszoros beépítés mindkét épületét felújították.

Luther utca 2.

Fő utca 132.

Huszai utca 5.

Bercsényi utca 13.

Luther utca 3.

Huszai utca 5.

Alvég

Az Alvég területe a római katolikus templomtól délre, a Fő út mentén Szada felé alakult ki, már szintén a tatárjárást követő időszakban. Az egykor apró szórványok lassú összeépülésével jött létre a halmazfalus ősi településrész, melynek utcaszerkezete az 1883. évi kataszteri felmérésen és ma is megfigyelhetők.

Az Alvég területe – Fő út 52-82., Hold utca, Ráday utca 2-36. és 1-17/a., Óvoda utca, Pázmány utca 2-30. és 1-21., Petőfi utca, Andrásy út, Hajnal utca, Temető utca – szintén helyi területi védelem alatt áll, három meghatározó utcája a Temető utca, az Andrásy utca és a Petőfi utca, melyek északkeleten egy csomópontba futnak össze. A területet a Pázmány utca és a Ráday utca szeli át közel északnyugati – délkeleti irányban, egyéb mellékutcai a Hold utca, az Óvoda utca és Hajnal utca.

Az Alvég védett területén jellemzően 500-800 m² nagyságú aprótelkek alakultak ki. Az épületek általában földszintesek, az utcára merőleges gerincű nyeregtetővel fedettek. A hosszházak jellemzően tornáccal készültek, melyeket mára részben beépítettek. Az utcai homlokzat felé a tisztaszoba két álló téglalap alakú, osztott üvegezésű ablaka tekint. Anyaghasználatára a cserépfedés, vakolt homlokzati felületek a jellemzők.

A Fő út északkeleti oldalára még a földszintes beépítés a jellemző. Itt található az egykori beszálló csárda, az 1920-as években épült gyógyszertár és rendelő, a régi városházának helyt adó Faludy-kúria és több oldalhatáros beépítésű, tornácos nyeregtetős hosszúház, de már megjelentek az emeletes, zártosított beépítésű szolgáltató és kereskedelmi épületek is.

Petőfi utca 3.

Ráday utca 12.

Hajnal utca 8.

Ráday utca 10.

Ráday utca

Ráday utca 3.

Ráday utca 34.

Pázmány utca

Ráday utca 3.

II. A védett műemléki értékek települési értékléltára

II.1. A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Veresegyház területén világörökségi és világörökségi várományos helyszínek és területek nem találhatók.

II.2. Az országos építészeti örökség elemei

Veresegyház város közigazgatási területén három védett műemlék és azok ex-lege műemléki környezete található. A településen kiemelten védett műemlék és műemléki jelentőségű terület nem található.

A három védett műemlék közül legjelentősebb a központban található Szent Erzsébet tiszteletére szentelt római katolikus templom. A templom előtti kertben áll a barokk eredetű kőkereszt és Golgota szoborcsoport. A templomot és a kőkeresztet 1958-ban nyilvánították védetté. A város harmadik védett műemléke az Öreg-hegyen, a Ráday utcában az ősparkkal körülvett XVIII. század végén épült Dlauchy-villa, mely 1988-ban kapott műemléki védelmet.

azonosító/ törzsszám	cím	hatsz.	leírás
7573 7485	Fő út	1520/1	R.k. templom, copf, 1778. (védés éve: 1958.)
29744 7485			R.k. templom ex-lege műemléki környezete
7574 7486	Fő út	1520/1	Kőkereszt, Golgota szoborcsoport, barokk, 18. sz. (védés éve: 1958.)
29745 7486			Kőkereszt ex-lege műemléki környezete
7576 10139	Ráday utca 32.	4830	Dlauchy-villa, klasszicista, 18. sz. vége; körülötte őspark. (védés éve: 1988.)
29746 10139			Dlauchy-villa ex-lege műemléki környezete

Rk. templom

Golgota szoborcsoport

Dlauchy-villa

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Műemlék törzsszáma:

7485

Cím:

Fő út

A műemlék templom és műemléki környezete

Veresegyház és Szada határának térképe a XVIII. században (VPGL 65.)

Királyi kataszteri térkép, Veresegyház térképe 1883.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Műemlék törzsszáma:

7485

Cím:

Fő út

MŰEMLÉKI VÉDELEM

Törzsszám
(azonosító):

7485
(7573)

Megnevezés:

Római katolikus templom

Védési rendelkezés száma:

22509/1958. ÉM
120344/1958. MM

Érintett helyrajzi szám(ok):

1520/1

Bírság kategória:

M II

MŰEMLÉKI KÖRNYEZET

Törzsszám
(azonosító):

7485
(29744)

Megnevezés:

Római katolikus templom
ex-lege műemléki
környezete

Érintett helyrajzi szám(ok):

29/2, 40/1, 44, 45, 46, 258/1,
263/1, 269/1, 270, 273, 274,
275, 277/2, 278/2, 1520/2,
1520/3, 1521/3, 1521/4,

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ADATOK

Építmény típusa:

épület

Építés éve:

1778.

Tervező:

ismeretlen

Építészeti stílus:

copf

LEÍRÁS

Az Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére emelt templom alapkövét 1777-ben tette le gr. Esterházy Pál László, és 1778 novemberében szentelték fel. A 2012. évi belső felújítás során XVIII. századi kriptát és a középkori templom maradványait is feltárták az épületben. A középkori, keletelt templom a XIII. században már állhatott, bővítésére a XV. században kerülhetett sor. A XVIII. században Migazzi Kristóf váci püspök építtette át a templomot. Ekkor részben elbontották a középkori épületet, s arra merőlegesen új templomot emeltek. Azonban amit lehetett megtartottak: a korábbi szentélyből sekrestye lett, a hajó hajdani nyugati lezárása pedig a ma álló templom hajójának egyik falszakasza.

A szabadon álló, bekerített, egyhajós, középtornyos szakrális épület copfstílusú, homlokzati timpanonjában Migazzi kardinális címere köből kifaragva, és "C MIGAZZI" felirat látható. A kőkeretes, füles főbejárati kapu felett szemöldökgerenda, a kaput rizalitszerűen keretező timpanonos porticus frize alatt triglifis motívum. A párkány alatt félköríves záradéku, vakolt zárókódízes ablak, a torony emeletén egyenes záradéku ablak, íves, zárókódízes, vakolt kerettel. A hajó 3-3 félköríves záródású, ólomüveges ablaka kettős lizénák által határolt falmezőkben van. A szentély félköríves zárású, a sekrestye a baloldalon.

A vörös színűre márványozott köből épült, aranyozott Agnus Deivel díszített monstranciát tartó főoltár, mögötte Johann Martin Schmidt által festett főoltárkép, mely Szent Erzsébetet ábrázolja a szegények körében. A templom további berendezései a Szent József mellékoltár, szószék, sekrestyeszekrény, Moser-orgona. A toronyban négy harang lakik.

GOLGOTA SZOBORCSOPORT

Műemlék törzsszáma:

7486

Cím:

Fő út

A műemlék szoborcsoport és műemléki környezete

GOLGOTA SZOBORCSOPORT

Műemlék törzsszáma:

7486

Cím:

Fő út

MŰEMLEKI VÉDELEM

Törzsszám
(azonosító):

7486
(7574)

Megnevezés:

Golgota szoborcsoport

Védési rendelkezés száma:

22509/1958. ÉM
120344/1958. MM

Érintett helyrajzi szám(ok):

1520/1

Bírság kategória:

M II

MŰEMLEKI KÖRNYEZET

Törzsszám
(azonosító):

7486
(29745)

Megnevezés:

**Golgota szoborcsoport ex-
lege műemléki környezete**

Érintett helyrajzi szám(ok):

29/2, 40/1, 44, 45, 46, 258/1,
263/1, 269/1, 270, 273, 274,
275, 277/2, 278/2, 1521/3,
1521/4, 1520/3

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ADATOK

Építmény típusa:

szobor

Építés éve:

1746.

Tervező:

ismeretlen

Építészeti stílus:

barokk

LEÍRÁS

A Szent Erzsébet katolikus templom kertjében – az épülettől északra – helyezkedik el a barokk szoborcsoport. A talapzat anyaga műkő, a barokk szobrok mészkőből készültek.

A szoborcsoport közepén feszület áll kő korpusszal, melynek tövéénél Mária Magdolna térdel összekulcsolt kezekkel, barokkos tartásban. Bal oldalán Szűz Mária, Krisztus jobbán Szent János evangélista áll kontrapoztos testhelyzetben.

Az egész szoborcsoport közös kő talapzaton áll, melyet utólagosan ívelt formában betonnal körbeköpenyeztek. A kereszt megrepedt. Sem a kereszt, sem a kő talapzat nem tartozik az eredeti barokk kompozícióhoz.

DLAUCHY-VILLA

Műemlék törzsszáma:

10139

Cím:

Ráday utca 32.

A műemlék épület és műemléki környezete

Királyi kataszteri térkép, Veresegyház térképe 1883.

Légifelvétel, 1972. (Lechner Nonprofit Kft., fentrol.hu)

DLAUCHY-VILLA

Műemlék törzsszáma:

10139

Cím:

Ráday utca 32.

MŰEMLÉKI VÉDELEM

Törzsszám
(azonosító):
10139
(7576)

Megnevezés:

Dlauchy-villa

Védési rendelkezés száma:

9055/1988. OMF határozat

Érintett helyrajzi szám(ok):

4830

Bírság kategória:

M II

MŰEMLÉKI KÖRNYEZET

Törzsszám
(azonosító):
10139
(29746)

Megnevezés:

**Dlauchy-villa ex-lege
műemléki környezete**

Érintett helyrajzi szám(ok):

4828, 4829, 7138, 7139, 7142,
7143, 4978/1, 4837/1, 4836,
4835, 4831/1, 4977, 7156

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNETI ADATOK

Építmény típusa:

lakóépület

Építés éve:

XVIII. század vége

Tervező:

nem ismert

Építészeti stílus:

klasszicista

LEÍRÁS

A település legrégebbi világi épülete, a nyaralóépületként használt klasszicista stílusú, ősparkba épült volt Dlauchy-villa. Nevét egykori tulajdonosáról, Dlauchy Guidórról (1862-1944) kapta, aki a XIX-XX. század fordulóján volt birtokos Versegyházon. [SCHMIDT 2008] Felesége Haltenberger Klára (1908-1976) volt.

1944. telén az oroszok az épületet kiürítették, és egy orosz tábornok telepedett meg a villában. A szóbeszéd szerint Malinovszkij marsall irányította innen a Budapest környéki harcokat. [VÁSÁRHELYI 2005]

A nyaraló szabadon álló, téglalap alaprajzú, földszintes épület. Középen négy toszkán oszlopra támaszkodó, timpanonos porticusszal. Az utcai homlokzat előtt tornác-szerűen hasonló oszlopok hordják az ereszaljat. Az épület cserépfedésű nyeregtetős.

Az épület körüli őspark kissé benőve, udvarán kerek kút látható.

II.3. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek részletes ismertetésére külön régészeti kötetben kerül sor.

III. Településfejlesztési koncepció várható hatásai

A településfejlesztési koncepcióban meghatározott jövőkép és célok a város műemlékeire közvetlen hatást nem gyakorolnak. A legfontosabb célok – miszerint az észak-déli elkerülő út megvalósítása, a Göd felé közvetlen közúti kapcsolat kiépítése, a belső városrészek megújításával fejlődő városias arculat megteremtése – közvetve kedvezően hatnak a város belső területire, így a műemléki védelem alatt álló római katolikus templomra és az előtte álló Golgota szoborcsoportha is. A tervezett célok nem fejtenek ki negatív hatást az épített értékekre, a történeti településszerkezetre, valamint a természeti és tájképi értékekre vonatkozóan.

IV. Nyilatkozat

Alulírott Dénes Katalin okleveles építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök nyilatkozom, hogy a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendeletnek, az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak a települési örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze megfelel, továbbá, hogy a 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendeletben meghatározott építészeti tervezési területi jogosultsággal és műemlékvédelmi szakmérnöki végzettséggel rendelkezem.

Budapest, 2021. augusztus 31.

Dénes Katalin

okleveles építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök

tervezői jogosultság száma: É 20-0333

egyéni vállalkozó nyilvántartási szám: 55735991

V. Irodalom és forrásjegyzék

V.1. Irodalomjegyzék

- BARANYÓ 2003 Baranyó Csaba (szerk.): Veresegyház 2003. Tények és adatok. Bacsá Bt., Veresegyház, 2003.
- BARANYÓ 2014 Baranyó Csaba (szerk.): Veresegyház, a 15 éves város. Veresegyház Város Önkormányzata, Veresegyház, 2014.
- BOROVSKY 1910 Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye. Budapest Országos Monografia Társaság, 1910. <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0015/0.html>
- BOROSY 1997 Borosy András (feldolgozta és előszót írta): Pest-Pilis-Solt vármegye 1728. évi regnicoláris összeírása II. Pest Megyei Levéltár, Budapest, 1997.
- FÉNYES 1851 Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és pusztá, betűrendben körülményesen leíratik. Pest, 1851. <http://www.fszek.hu/digitdoc/fenyves/>
- GALGÓCZY 1877 Galgóczy Károly: Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye monographiája. I-III. Pest megye közönsége, Budapest, 1876-1877. https://adt.arcanum.com/hu/view/CsaladHely_MonografiaMegye_PestPilisSoltKiskunMegyeMonografiaja_3/?pg=0&layout=s
- GYÖRFFY 1998 Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- HORVÁTH M. 1999 Horváth M. Ferenc: Város születik ...: Veresegyház a XXI. század küszöbén. Veresegyház; [Hatvan]: CEBA, 1999.
- HORVÁTH 1977 Horváth Lajos: Veresegyház. Helytörténet és községrajz. Veresegyház Nagyközségi Tanács, 1977. https://adt.arcanum.com/hu/view/CsaladHely_MonografiaVaros_Veresegyhaz/?pg=0&layout=s
- HORVÁTH 1995 Horváth Lajos: Veresegyház története 1945-ig. Veresegyház Nagyközség Polgármesteri Hivatala, Veresegyház, 1995.
- KISS 1980 Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. – 689.p.
- LAKOS 2013 Lakos Ágnes: A Váci Püspöki Gazdasági Levéltár térképei. <https://docplayer.hu/104683111-A-vaci-puspoki-gazdasagi-leveltar-terkepei.html>

- MESTERHÁZY
1983 Mesterházy Károly: Településásatás Veresegyház – Ivacson. In.: Communicationes Archaeologicae Hungariae 1983. Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest, 1983. – 133-162. p.
https://adt.arcanum.com/hu/view/CommunicationesArchaeologicaeHungariae_1983/?pg=132&layout=s
- MESTERHÁZY-
HORVÁTH 1983 Mesterházy Károly - Horváth Lajos: Településtörténeti kutatások Veresegyház határában. In.: Archaeologiai Értesítő, 110. évf., 1. füzet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983. 112-124. p.
https://adt.arcanum.com/hu/view/ARCHERT_1983_110/?pg=0&layout=s
- PÁSZTOR 1994 Pásztor Pál: Veresegyház és Szada, Pest megyei községek története / Pásztor Pál. – Szada: Pszicholingva, 1994.
Elektronikus megjelenítés: NKÖEOK Szerkesztőség – 2007.
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Veresegyhaz/
- SCHMIDT 2008 Schmidt Ferenc: Veresegyház és környéke útikalauz 1.
<http://www.gkrte.hu/public/magazin4.php?id=610>
- TARI 2000 Tari Edit: Pest megye középkori templomai. Studia Comitatus 27. (Tanulmányok Pest megye múzeumaiból) Szentendre, 2000.
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_PEST_Studia_27/?pg=0&layout=s
- VÁLYI 1796 Vályi András: Magyarország leírása. 1. kötet. 1796.
<http://www.fsze.hu/digitdoc/valyi/>
- VARGA 2015 Varga Kálmán: Középkori templom maradványai a veresegyházi római katolikus templomban. In.: Műemlékvédelem, LIX. évf., 1. szám, Budapest, 2015. – 1-8. p.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Muemlekvedelem_2015/?pg=2&layout=s
- VÁSÁRHELYI
2005 Vásárhelyi József: 1944. december 12. In.: 2111 Szada. 3. évf. 12. szám. 2005. december 1. – 16. p.

V.2. Forrásjegyzék

Arcanum, Mapire - Történelmi Térképek Online

<https://www.arcanum.hu/hu/>; <https://www.mapire.eu/hu>

Az úgynevezett első katonai felméréstől kezdve az 1960-as évekbeli légifelvételkig országos történelmi térképi ábrázolásokat is gyűjtő online adatbázis.

Fentrol.hu – Fentről.hu (Lechner Nonprofit Kft.)

<https://www.fentrol.hu>

A Lechner Nonprofit Kft. légifilmtárában található 1960–1990-es évek során térképészeti céllal készített légifelvételek gyűjteménye.

Váci Püspöki és Káptalani Levéltár / F. Gazdasági Levéltár

VPGL 86. Veress Egy Haza Intravillanum, Veresegyháza belterületi térképe (XVIII. század)

VPGL 91. Intravillanum V. Egyháza, Veresegyháza belterületének térképe (XVIII. század)